

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

dovolujeme si Vám v tomto roce předložit druhé číslo časopisu Gramotnost, pregramotnost a vzdělávání, které je primárně zaměřeno na jednu z dalších vzdělávacích gramotností, která není uvnitř odborné i laické veřejnosti jednotně chápána a přijímána. Jedná se o monotematické číslo zaměřené na pohybovou gramotnost (PG), na jejíž důležitost bychom prostřednictvím časopisu rádi poukázali. Redakce časopisu obdržela k velké radosti editorů příspěvky ze všech oborových fakult zaměřených na tělesnou výchovu či sport a téměř ze všech kateder tělesné výchovy jednotlivých pedagogických fakult v ČR. Vzhledem k množství kvalitních příspěvků bude tomuto tématu věnováno i následující číslo v tomto roce.

V prvním čísle se čtenář seznámí především s teoretickými přístupy k PG, jejím pojetím v celosvětovém i národním kontextu. Podtržena je zde také důležitost PG z hlediska celoživotního učení, vzdělávání a chování jedince a společnosti, její zařazení do Rámcových vzdělávacích programů (RVP). Následující monotematické číslo plynule naváže na předkládané teoretické příspěvky a bude již více

zaměřené na konkrétní zjištěná data v oblasti sledování pohybové aktivity.

Přejdeme nyní k jednotlivým příspěvkům. Jako úvodní příspěvek jsme vybrali studii prof. Bunce, kterého považujeme za sečtělého odborníka s obrovským interdisciplinárním přesahem. Autor shrnuje poznatky a názory na pohybovou gramotnost světových i domácích odborníků, zdůrazňuje, že: „...koncept PG má stejnou vzdělávací hodnotu jako ostatní edukační gramotnosti“. Vychází především ze zahraničních studií, přičemž podtrhuje také důležitost uceleného pohledu na problematiku PG v prostředí ČR. Příspěvek nabádá k nahlížení na pohybovou gramotnost v celoživotním kontextu jedince, kdy přiměřený pohybový program realizovaný pravidelně v dlouhodobém časovém horizontu může eliminovat dopady současného životního stylu. Prováděním pohybových aktivit jedinec zodpovědně přistupuje ke zlepšení (případně k udržení) svého zdravotního stavu. To se může projevit jako souběžný benefit na celospolečenské úrovni v podobě snížení nákladů na zdravotní a sociální péči a zvýšení akademického výkonu jedince i společnosti. Autor ve svém příspěvku zmiňuje nutnost pravidelné pohybové aktivity seni-

orů, která může zpomalit fyziologické stárnutí, ovlivnit deprese, úzkost, pocit osamění. Budoucnost PG v ČR spatřuje Bunc především v jednotné definici a její základní cíl spatřuje v zařazování konceptu PG do vzdělávacích programů a v cíleném apelování na prosazení tohoto konceptu do rozhodování vládní administrativy, neboť má své nezastupitelné místo v rámci prevence zdravotní i prevence sociálně-patologických jevů současné společnosti.

Jako druhý jsme zařadili příspěvek doc. Vašíčkové a kol. Z hlediska časopisu jsme velmi rádi, že právě tento autorický kolektiv příspěvek do redakce zaslal, neboť doc. Vašíčková je hlavní strůjky konceptu PG v ČR. V příspěvku nalezneme definici pohybové gramotnosti. Tu považuje doc. Vašíčková za zastřešující termín, který není vhodné dále rozměňovat podle dílčích pohybových aktivit (PA). Tento přístup považujeme za velmi podstatný z hlediska prosazování konceptu PG do celoživotního cyklu jedince a společnosti. Tímto také autoři příspěvku apelují na celou vědeckou komunitu, aby tento přístup přijala a my tento názor v rámci předkládaného časopisu kvitujeme. V příspěvku jsou podrobně rozebrány obsahové složky pohybové gramotnosti, za zajímavé považujeme mimo jiné také zdůraznění behaviorální složky, kdy jedinec nejprve získává pohybové návyky v předškolních a školních zařízeních a tyto návyky si následně přenáší do vlastního režimu dne. Sezná-

mení s benefity PA a rizik inaktivity je důležitou součástí kognitivní složky PG. Autoři příspěvku mimo jiné upozorňují na nízkou časovou dotaci hodin TV a časté omlouvání žáků či rušení hodin a v neposlední řadě upozorňují na problém „neaprobovaných učitelů a jejich pasivní přístup k dalšímu sebevzdělávání v oblasti TV“. Již tento příspěvek zdůrazňuje potřebu změnit koncepci TV a upravit kurikulum na státní i školní úrovni (na to navazuje příspěvek doc. Vlčka).

V pořadí třetí příspěvek Dr. Culkové a kol. je zaměřen na učitele, které podporují rozvoj PG u dětí již v předškolním věku, kdy je třeba dbát na součinnost rodičů a výchovných zařízení a apelovat na tzv. „modelové chování“, kdy dítě vidí vzory ve svém okolí a dle nich si vytváří vztah k PA. Článek upozorňuje na častou pouze pasivní podporu PA dětí ze strany rodiny, kdy absence aktivního pohybového vzoru nevytváří dostatečný základ pro začlenění PA do životního stylu v dospělosti. Tento příspěvek podtrhuje behaviorální složku PG zmiňovanou ostatními autory v tomto čísle. Kromě zmíněného jsou v tomto příspěvku zřejmé rizikové faktory pohybové inaktivity dětí a jsou zde zajímavě diskutovány také benefity lesních či státních mateřských školek.

V následujícím příspěvku doc. Vlčka je řešena klíčová problematika z hlediska PG a její ukotvení do vzdělávání v oblasti tělesné výchovy. Autor předkládá kritickou analýzu holisticky pojetého kurikula TV a zamýšlí se nad současným pojetím

TV v ČR, ale i ve vybraných evropských zemích a v USA. Akcentuje potřebu revize současného kurikula na základě výzkumných šetření, a to nejen ve smyslu změn cíle TV a jejího obsahu. Modernizace kurikula by dle autora měla nastat ve všech čtyřech dimenzích, tedy cílové, obsahové, metodické a organizační. Také tento autor poukazuje na nedostatek pohybové aktivity, na narůstající problémy s obezitou a s jinými civilizačními chorobami. Dle autora nejsou dlouhodobě naplňovány cíle a očekávané výstupy TV projektované v RVP a tento problém je nutné diskutovat a řešit. Východisko spatřuje v definování a ukotvení pojmu pohybová gramotnost v RVP a v následných kurikulárních změnách především v organizační a metodické dimenzi, méně pak v dimenzi obsahové.

Následující příspěvek Dr. Janoškové a Mgr. Jílkové představuje výzkumnou studii, jejímž cílem bylo zmapovat negativní vliv faktorů školního prostředí na svalovou rovnováhu a držení těla žáků 1. stupně ZŠ. Jako rizikové faktory autorka uvádí jednak nedostatek pohybové aktivity, sedavý způsob života dětí, jednostranné zatížení a jednak také nepřiměřenou hmotnost školních aktovek, nevhodnou velikost školního nábytku a dlouhé statické sezení v průběhu vyučování. Východisko spatřuje ve větší informovanosti učitelů o faktorech vadného držení těla a v neposlední řadě také ve spolupráci s rodiči i žáky tak, aby chápali pozitivita pohybové aktivi-

ty a negativa sedavého způsobu života v souladu s přijetím konceptu pohybové gramotnosti.

Posledním příspěvkem v prvním z obou monotematicky zaměřených čísel časopisu je přehledová studie Dr. Šeflové, která analyzuje vybrané diagnostické prostředky vhodné k hodnocení motorické kompetence u dětí mladšího školního věku. Přínosem této studie je kritické zhodnocení uvedených metod z hlediska reálné využitelnosti v českém prostředí.

Věříme, že aktuální číslo si nalezneme cestu nejen k výzkumníkům z oblasti kinantropologie, věnujícím se pohybové gramotnosti, ale podaří se dosáhnout i interdisciplinárního přesahu s akcentem na aktivní životní styl celé populace. Jak z uvedených rukopisů vyplývá, koncept PG u nás dosud není naprosto jednotně vnímán a přijímán. Rádi bychom tak přispěli k diskusi, která by mohla vést k dalšímu zpřesňování v oblasti teorie a podpořila by tak utváření nadějněho konceptu ve vzdělávání i k podpoře rozvoje PA jako důležitého pilíře zdravého životního stylu. Zároveň bychom si přáli, aby tento obsah byl pozitivně přijat širokou laickou veřejností, neboť pohybová aktivita v celoživotním cyklu jedince může přinést velmi významný benefit pro celou společnost. Již nyní si mnozí jedinci uvědomují, jak hlubokým dopadům bude muset společnost čelit v důsledku poklesu denní pohybové aktivity v době pandemie nemoci COVID-

EDITORIAL

19 z hlediska nárůstu obezity, výskytu civilizačních onemocnění spojených se sedavým způsobem života, a proto jsme velmi rádi, že právě takto monotematicky zaměřené číslo časopisu přichází právě v tuto dobu.

Děkujeme všem autorům, kteří přispěli k tématu a zároveň i recenzentům, kteří významně napomohli k finální podobě tohoto čísla časopisu.

Editoři

Soňa Jandová, Hana Dvořáková,
Petr Vlček a Lenka Vojtíková